

Resebrev Nr 147

12-21 februari 1976

INDONESIEN/BALI:

DENPASAR-PENELOKAN-UBUD

Målet för min sju månaders resa genom Asien uppnått – det paradisiska Bali med sin särpräglade kultur – en hinduisk enklav i ett för övrigt muslimskt dominerat Indonesien. Jag besökte dansföreställningar, grymma tuffäktningsfigurer och undersköna platser. Någon illasinnad person i Jakarta lade tyvärr beslag på fyra rullar med ej framkallade diabilder tagna under en månadslång vistelse i Indonesien, inklusive fantastiska bilder från Bali. Därför inga egna sådana. Håll till godo med mina texter.

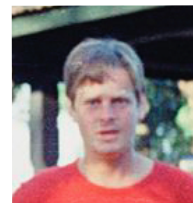

DENPASAR, BALI.

12-13 januari 1976

Målet för min resa

Efter fem månaders intensivt resande genom Asien har jag nått målet för min resa, slutdestinationen – efter Bali vänder jag och far västerut mot Europa. En avslutande heldagsfärd med buss från Surabaya på *Jawa Bara* (Västra Javaprovinserna) var oerhört vacker. Vi passerade flera vulkaner och en färjeöverfart till ön Bali, sedan tvärs ön tills vi på kvällen kom fram till Denpasar, huvudstaden på Bali.

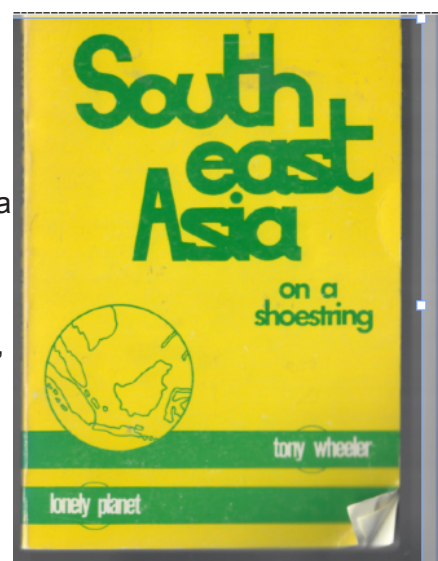
Klockan är 23, regnet vräker ner. Jag sitter på ett trevligt dubbelrum i ett verkligt mysigt hotell i Denpasar – Oka – beläget på en liten gränd en god bit bort från huvudgatan. Helt stilla och lugnt och med en jättetrevlig föreståndare – en ung vänlig flicka som betraktar gästerna som sina bröder och systrar. Jag är här tillsammans med **Jon Krabbe**, en dansk ornitolog (fågelskådare) som jag lärde känna i Jogyakarta och sedan for tillsammans med hit till Bali. Naturkunnig med intresse för li är att komma till ön Komodo och se varaner.

Lonely Planets första reseguide

En nyutkommen resehandbok med titeln "*Southeast Asia on a Shoestring*" av **Tony Wheeler** har fått enorm spridning bland budgetresenärer – alla har den utom jag. Men Jon har köpt den så jag kan låna och läsa den här i Denpasar.

I boken omnämns ett hotell – *Adi Yaza Hotel* – som påstås vara det bästa budgethotellet i hela Sydostasien. Allting förstklassigt med stor trädgård, trevlig personal med mera. Jon beslutade byta hotell då han var missnöjd med att vattnet för att tvätta sig med förvarades i en tunna. Han ville ha kranvatten och en riktig dusch, det får han nu. Självt hade jag inget att klaga på. Jag tyckte atmosfären på Oka-hotellet var utmärkt, hemtrevligt och familjärt.

Men för att inte bli ensam kvar valde jag att också byta hotell och visst var det andra jättefint. Kvällen tillbringade vi i hotellets serervering. Drack öl och kåkade pannkaka med sylt. Typiskt för caéer i turistorter som vänder sig till västerländska ryggsäcksresenärer. Som i Goa och Kathmandu.

14 januari 1976

Makalös balinesisk dans

Tillsammans med min danske vän Jon for jag på kvällen med hästdragen vagn till ett ställe kallad Sumetra en bit utanför stan för att se på balinesisk dans. Två föreställningar först en *Kecak*-dans klockan 18 och därefter en *Ramayana*-balett med gamelan-orkester klockan 19:30. Entreeavgift 600 Rupiahs.

Det blev två makalösa föreställningar som fick mig att äntligen känna att Bali är en extraordinär plats på jorden. Det var det förnämligaste jag någonsin beskådat i fråga om teater och dans. Bägge föreställningarna byggde på den hinduiska *Ramayana*-berättelsen, i vilken guden Rama med hustrun Sita och brodern Lakshman tvingas lämna slottet. Den onde Rawana lockar bort Rama från Sita och kidnappar henne. Apguden Hanuman hjälper då till att ordna upp det hela.

Det avslutas med en rejäl fight varvid Rama dräper Rawana och får tillbaka Sita. (Diwali-högtiden celebrerar just denna seger.)

Ramayana i balinesisk version

I den första föreställningen förekom ingen musik. Istället satt en grupp män som på golvet och hela tiden rytmiskt reciterade *kechak, kechak, kechak*. Oerhört suggestivt om än något förstört av snack bland publiken, mestadels turister.

Rama och Sita framfördes av två ljuvligt sköna kvinnor i sagolikt vackra dräkter (liksom alla andra medverkande). Rökelse fäst på huvudet och med en enorm känsla för rytm och uttrycksförmåga. Hela kroppen utnyttjas, gestikuleranden, minspel och utnyttjande av ögonen på otroligt sätt.

Foto John Gottberg Anderson

Underskön musik av gamelanorkestern

Ramayanabaletten var mer realistisk, mindre stiliserad. Gamelan-orkestern med 20 musiker spelade märkligt underskön musik, totalt synkroniserad med dansen och helt samkörda – fullständigt perfekt i alla detaljer. Att höra den i mina öron egendomligt klingande musiken och samtidigt beskåda något som är så ljuvligt och fantastiskt som det vore en dröm gör åskådaren salig och man skattar sig lycklig att man fått tillfälle att uppleva detta.

Handlingen var mycket dramatisk och spännande, och gav mig större kunskap om varifrån många hinduiska mytologiska begrepp och härstammar. Jag ska skaffa mig mer litteratur om det. Trots att det var en turistföreställning var det ändå inte helt onaturligt för en stor del av publiken var vanliga balineser och stämningen var gemytlig.

PENELOKE, BALI

15 – 16 januari 1976

Begravningssted utan kremering

Sitter utanför mitt billiga men trevliga pensionat i Penelokan mitt inne på centrala Bali, uppe på på kammen till en flera kilometer bred krater i vulkanen Mount Batur. Med tre utbrott under 1900-talet, senast 1963, är en stor del av kratern helt steril täckt av svart lava men för övrigt är det ett frodigt grönt bördigt landskap ned mot en vacker sjö.

.På andra sidan sjön ligger en liten by – Trunjan – som varit intressant för antropologer och säkert även religionsforskare då invånarna här inte kremerar sina döda vilket annars är ett absolut krav på det helt hinduiska Bali. Man lämnar istället kropparna i öppna kistor att förtäras av fåglarna.

Exakt samma begravningssed som hos kalash-folket i norra Pakistan (se mitt Resebrev Nr 117) vilket tyder på en gemensam bakgrund i tidig hinduism – Veda-religionen eller fornpersisk religion.

Tyvärr är det dyrt att ta sig över sjön tur och retur med kanot eller båt, kostar motsvarande 20 svenska kronor. Jag har ont om pengar så jag får avstå från det.

Frusen natt på 1700 meters höjd.

Det är också möjligt att bestiga vulkanen. Flera av de andra hotellgästerna, utslutande australien-sare, gjorde det igår. Sex kilometer upp till toppen och sen ner till en het källa på andra sidan. Emellertid är det bara molnfritt på morgonen, övrig tid är toppen täckt av moln och i all synnerhet nu under monsunperioden.

Nu är klockan 13:30, jag har beslutat mig för att stanna här en natt till, detta sedan jag lyckats få låna två fltar för natten. Den gångna natten frös jag enormt.. Mount Batur är högt beläget, drygt 1700 meter över havet och jag hade inga varma kläder med mig hit. Jag hade bara en axelväska med mig för en veckolång rundtur på Bali. Jag räknade inte med att jag skulle frysa på Bali. Mitt övriga bagage förvarar jag på hotellet i Denpasar.

Bali är värt alla lovord

Jag brukar vara kritiskt inställd till alltför mycket lovprisningar av platser, men för Bali räcker inga lovord till. Speciellt om man jämför Bali med grannön Java som också bjuder på underbara miljöer och positiva upplevelser, men även förfärliga platser.

Jogyakarta är en underbar stad med massa sevärda platser och ett högtstående kulturliv med otroligt vänliga och intresserade människor. Det imponerande buddhistiska templet Borobudur, ett världsarv, ligger nära. Huvudstaden Jakarta och industristaden Surabaya är däremot hemskastorstäder där fattigdomen är utbredd liksom stöld och bedrägerier.

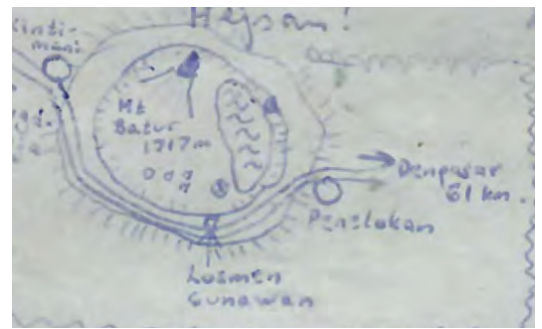
Märligt att hinduisk kultur överlevt

Det är en märkligt att den unika och storslagna kultur och livsstil som här utvecklats har kunnat bevaras. Religionen på Bali – hinduismen – spelar stor roll. All kultur på ön inklusive konst, musik och dans bygger på den.

Också Java var hinduiskt ända tills religionen trängdes undan av islam på 1400-talet, men de hinduiska kungarna tog då sin tillflykt till Bali som aldrig erövrades av muslimer.

Skillnaden mellan Java och Bali är enorm. Enligt alla balineser jag träffat beror brottslighet och andra negativa företeelser på Bali i nutiden kommer ifrån Java med javanesiska invandrare. Sådant var tidigare sällsynt på ön.

Alla människor här är delaktiga av sin kultur, barnen får redan från första stund lära sig de traditionella danserna och att leva på ett riktigt sätt i harmoni med naturen, gudarna och medmänskorna, samt med en väldig känsla för konstnärlig verksamhet. Varje balineser är en skapande konstnär med sinne för rytm och musik.

Brist på pengar stör reseplaner

Tyvärr grusas mina underbara intryck av att min reskassa är nästan slut. Hur ska jag klara mig? Jag har bett familjen hemma i Sverige att skicka pengar till Jakarta men har ännu inte hört av att det är på gång.

Jag är orolig för att kanske inte får ut pengarna direkt. Det jag kvar måste räcka till Jakarta, och utresan ur Indonesien måste ske senast den 31 januari. Jag blir tvungen att flyga till Singapore. På hitvägen for jag med båt från Singapore till Jakarta.

Jag ångrar bittert idag att jag betalade för den fortsatta planerade resan från Singapore till Sri Lanka när jag var i Singapore. Hade jag väntat med det hade jag idag haft 400 kronor extra och sluppit oroa mig och jag hade kunnat stanna en månad till i Indonesien.

Hoppas på ny långresa

Nu är jag tvungen att vara i Singapore den 6 februari. Och jag som nyss upptäckt hur intressant detta vackra land är. Enbart Bali skulle förtjäna en månads vistelse och jag skulle gärna besöka Sumatra som också är ett mycket spännande område. Jag får väl börja planera för nästa resa om det går: Transsibiriska järnvägen till Japan och sedan resa tillf Korea, Taiwan, Hongkong, Filippinerna, Indien, Australien och Nya Zeeland. och då ha mera pengar med mig-

16 januari 1976

Tuppfäktning grym hobby

Klockan är 18, regnet vräker ner. Skönt att sitta inomhus. Jag är fortfarande kvar på pensionatet *Losmen Gunnawam* i Peneloke. Jag och min amerikanska rumskompis **Joe** skulle idag se på tuppfäktning, en favorit-hobby på Bali, alldeles nära hotellet.

Tuppfäktningen skulle börja klockan 9, men det kom inte igång förrän 10:30. Massor av folk, sittande utmed sidorna. Innanför ringside stod massor av burar med tuppar i, några av ägarna höll på med att massera sina tuppar. En jury fanns på plats bestående av fyra personer – en domare i varje hörn.

När första kampen skulle starta blev stämningen i publiken helt vild. Vadhållning drog i gång och stora summor satsades på vinnande tuppar. Enligt en trevlig man vi träffade finns det tre kategorier av spelare: Storspelare, småspelare och en grupp mittemellan. Budgivning sker på ett ytterst speciellt sätt, Två fingrar i luften betyder för storspelaren att han eller hon ökar sitt bud med 20 000 rupiahs, medan samma fingrar i luften för mellangruppen gäller 2000 och för småspelare bara 500 .

Kamp på liv på liv och död

En tupp kostar mellan 4000 och 5000. Jag såg fyra stycken fighter. Den första tog snabbt slut, då den ena tuppen försökte fly. Men han skulle inte tillåtas undgå sitt öde – att dö. Så han placerades tillsammans med den andra tuppen i en och samma bur. Detta för att tvinga fram ett resultat och få fram en vinnare.

Tupparna kämpade för sina liv. Kampen tog snabbt slut. Den starkaste av de två tog kontroll, skar av benen med hjälp av rakblad fästa vid kroppen och slog ihjäl motståndaren.

Jag såg ytterligare tre fighter som varade lite längre tid, men alla slutade på samma grymma sätt – döden. Jag hade fått nog. Hotellmanagern som har en massa tuppar, förlorade en tupp och 100 000 rupiahs i förlorade vad, medan hans hustru vann 6000.

UBUD, BALI

17 –18 januari 1976

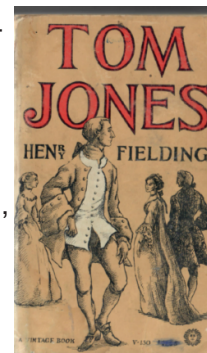
Balis kulturella centrum

Oka Karturi Homestay. Byn Ubud på centrala Bali är centrum för kulturlivet på ön och ett givet resmål. Jag sitter på hotellet, delar rum med en kille som bott här flera dagar, och som deltar helt i hotellfamiljens liv.

Jag har suttit för mig själv utanför rummet, men ägarinnan har varit här och snackat med mig. Trevligt på alla sätt och vis. Nästan hela dagen har det varit strålande väder, först vid 16:30-tiden började det regna, sen har det pågått resten av kvällen. Jag sitter och läser **Henry Fieldings** berömda bok "Tom Jones", från 1748.

Sitter på verandan, klockan är 15:40. Min rumskompis, **Brian** från Manchester ska precis fara iväg. Han jobbar som universitetslärare i Medan, på norra Sumatra, utsänd av engelska biståndsorganisationen sedan 4 månader. Han har bott här i Ubud i en vecka, Mycket trevlig. Vi tog en promenad till Ubuds centrum och tittade på ett vackert ställe, en stor damm framför hinduiska tempel.

Det var tufffäktning här också, i fyra dagar. Min värdfamilj fick en tupp svårt skadad, så den fick avlivas. Denna tupp har vi ätit till middag.

Fantastiskt konstmuseum

Jag besökte konstmuseet, vackert beläget på en kulle på andra sidan bäcken som flyter igenom Ubud. Det består av två stora byggnader, fylld med traditionell balinesisk konst, gammal och ny, mycket fina tavlor. Intressanta motiv från de olika indiska legenderna. Efteråt till restaurang mitt emot, jag åt fried rice och drack kaffe. En vanlig avslutad dag på Bali.

EPILOG

20 januari 1976

Katastrofal stöld av filmrullar

Det ordnade upp sig med min dåliga ekonomi. Hela tiden på Bali bekymrade jag mig för att inte ha pengar tillräckligt för att komma till Jakarta. Jag väntade på pengar som min familj skulle skicka, och jag fick verkligen pengarna medelst en banköverföring efter några dagar i Jakarta. Det var för övrigt min bror **Charlie** som stod för det.

Förutom mina föräldrar **Arne** och **Gerd Eklund** var Charlie och hans hustru **Karin** mina främsta rese-supportrar. De lusläste alla mina brev jag skickade hem till Sverige, och när Charlie hörde talas om min nödsituation tog han ett studielån som han skickade ograverat till mig i Indonesien.

Mindre kul var att någon illasinnad person i Jakarta lade beslag på fyra rullar med ej framkallade diabilder. Troligen någon som trodde att de var oanvända. Det var alla bilder jag tagit under en månadslång vistelse i Indonesien, inklusive fantastiska bilder från mina upplevelser på Bali. Det är anledningen till att detta resebrev inte innehåller en enda bild tagen av mig. Håll till godo med mina texter. Dock illustrerade med bilder från Bali 1976 som jag funnit på nätet.

Dessutom en märklig sak. Min vän Jon lånade mig 5000 rupiahs i Denpasar, och jag lovade skicka tillbaka de 5000 i ett brev till honom. Jag följde hans anvisning, men blev överraskad när Jon kontaktade mig och var jättearg, för i brevet låg bara en 500-rupiahssedel. Någon måste ha bytt ut pengarna. Jon trodde inte på det...

LARS EKLUND